

Gwarancje procesowych praw jednostki w postępowaniu represyjnym w świetle projektu nowelizacji ustawy z 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Nadia Majda | Uniwersytet Śląski w Katowicach
ORCID: 0000-0002-5332-5904

Streszczenie

Słowa kluczowe:
wykroczenie,
projekt nowelizacji,
mandat, grzywna,
sąd, gwarancje
procesowe

Przedstawione propozycje zmian w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia zdają się stawiać pod znakiem zapytania standardy konstytucyjne i międzynarodowe, jakie powinny być zapewnione w postępowaniu represyjnym, w którym rozstrzygana jest kwestia odpowiedzialności karnej jednostki. Założenia, jakie mają przemawiać za wprowadzeniem tych zmian, w postaci usprawnienia postępowania w sprawach o wykroczenia i odciążenia sądów (dodać wypada, że po przeanalizowaniu postanowień projektu nie do końca skuteczne), wydają się nieadekwatne w stosunku do obciążeń, z jakimi wiąże się postępowanie represyjne w proponowanym kształcie. Projekt zakłada pozbawienie jednostki pociągniętej do odpowiedzialności za wykroczenie jej podstawowych gwarancji procesowych, tj. prawa do sądu, domniemania niewinności, prawa do obrony, proponuje się wreszcie wprowadzenie zakazu pogarszania sytuacji procesowej. Ponadto powstaje pytanie, czy projekt ma rzeczywiście realizować cele, na które powołuje się projektodawca w jego treści?

Guarantees of an individual's procedural rights in the repressive proceedings in view of draft amendment to the Act of 24 August 2001, Code of procedure in case of petty offences (Summary)

Keywords:
offense, draft
amendment,
mandate, fine,
court, procedural
guarantees

The proposed amendments to the draft act amending the Act – Code of procedure in case of petty offences seems to call into question the constitutional and international standards that should be ensured in repressive proceedings in which the issue of an individual's criminal liability is resolved. The assumptions that are to speak in favor of introducing these changes in the form of improving proceedings in cases of offense and relieving the courts (it should be mentioned that after the analysis of provisions of the draft one can notice

that they were not fully effective) seem inadequate in relation to the burdens associated with the repressive proceedings in the proposed version. The draft assumes depriving the individual held responsible for breach of its basic procedural guarantees, i.e. the right to a fair trial, the presumption of innocence, the right to defense, and ultimately, it is proposed to prohibit worsening the procedural situation. In addition, the question arises whether the project is in fact intended to achieve the objectives on which the project initiator refers to in its content?

Wstęp

Poselski projekt nowelizacji ustawy z 24 sierpnia 2001 r. –Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1124 z późn. zm., dalej jako Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia lub k.p.w.) wpłynął do Sejmu dnia 8 stycznia 2021 r. (Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 8 stycznia 2021 r., druk nr 866). Jak wskazuje projektodawca w uzasadnieniu projektu, zasadniczym celem nowelizacji jest usprawnienie postępowania w sprawach o wykroczenia i odciążenie sędziów sądów powszechnych od obowiązków związanych z rozpoznawaniem spraw o wykroczenia (Zob. uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 1). Analiza treści proponowanych zmian projektu każe postawić kilka pytań. Czy proponowane zmiany istotnie mają służyć realizacji przywołanych celów? Czy zmiany w procedurze wykroczeniowej są zgodne z konstytucyjną zasadą proporcjonalności? Jak daleko idące mogą być zmiany regulacji postępowania o charakterze represyjnym oraz czy w postępowaniu takim można pozbawiać osobę, przeciwko której skierowane jest postępowanie, przysługujących jej gwarancji procesowych? W niniejszym artykule przedstawione zostaną jedynie wątpliwości odnoszące się do treści merytorycznych zawartych w projekcie, choć można mieć zastrzeżenia również w odniesieniu do kwestii formalnych proponowanej regulacji (Zob. Opinia Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia 2021: 1).

Zmiany dotyczące kodeksowej regulacji postępowania nakazowego

Postępowanie nakazowe jest jednym z postępowań szczególnych przewidzianych w aktualnie obowiązującym Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Przepis art. 2 § 1a k.p.w. stanowi, że orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje wówczas, gdy brak jest podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym. W ramach tegoż postępowania nakazowego projektowana nowelizacja zakłada wprowadzenie dodatkowego rozstrzygnięcia, tj. nakazu karnego. Zaznaczyć trzeba, że ta postać orzeczenia występowała w historycznych regulacjach prawnych w Polsce. Na mocy ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym (ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie

karno-administracyjnym, Dz. U. z 1951 r. Nr 66, poz. 454, dalej jako: u.k.a.) uprawnienia do wydawania nakazów karnych w sprawach o wykroczenia posiadały kolegia orzekające przy prezydiach rad narodowych (Łysko 2019: 837)¹. Chociaż formalnie wydawanie nakazów karnych spoczywało na przewodniczących kolegiów, w praktyce uprawnienia te wykonywał czynnik urzędniczy, a rola przewodniczących kolegiów sprowadzała się do podpisywania wypełnionych wcześniej druków (Łysko 2019: 841). Tryb nakazowy stopniowo tracił jednak na znaczeniu z uwagi na zastrzeżenia podnieszone w odniesieniu do modelu zaskarżania nakazów karnych oraz nadużywania tej formy rozstrzygnięcia w sprawach, które budziły wątpliwości dotyczące okoliczności czynu i winy (Łysko 2019: 854). Ustawą z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy (Dz. U. z 1990 r. Nr 43, poz. 251) orzecznictwo kolegiów zostało poddane kontroli sądu. Następnie ustawą z dnia 28 sierpnia 1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1998 r. Nr 113, poz. 717) wprowadzona została zmiana dotycząca zaskarżenia nakazów karnych poprzez możliwość wniesienia sprzeciwu. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia zlikwidował kolegia do spraw wykroczeń i powierzył kompetencje tych organów w zakresie postępowania w sprawach o wykroczenia sądom rejonowym.

Wśród postanowień projektu ze stycznia 2021 r. znajduje się propozycja przywrócenia orzeczenia w formie nakazu karnego. Do wydawania nakazu karnego byłby na mocy nowelizacji uprawniony referendarz sądowy, wówczas gdy ustawa przyznawałaby mu takie uprawnienie. Przewidziana forma rozstrzygnięcia znajdowałaby wedle projektowanego brzmienia ustawy zastosowanie w postępowaniu nakazowym, obok wydawanego już w tym postępowaniu wyroku nakazowego. W literaturze podkreśla się, że o charakterze prawnym orzeczenia przesądza w istocie ranga materii, o której orzeczenie rozstrzyga. Określone orzeczenia wedle ustawy rozstrzygają o określonych kwestiach i przysługują od nich określone środki zaskarżenia. W związku z brzmieniem projektowanego art. 94a k.p.w., który stanowi o wymierzeniu kary, oczywiste jest, że w orzeczeniu tym uprzednio referendarz stwierdza, że określona osoba popełniła wykroczenie. Zatem nakaz karny w tym kształcie przesądza kwestię winy. Nie może budzić wątpliwości, że mamy w tym przypadku do czynienia z orzeczeniem merytorycznym, rozstrzygającym kwestię odpowiedzialności za wykroczenie, i aktem stosowania względem obwinionego przewidzianych prawem sankcji. Ta postać rozstrzygnięcia niesie ze sobą dolegliwości i z jej stosowaniem muszą wiązać się pewne gwarancje, dotyczące między innymi legitymacji do wydawania

¹ Zob. szerzej na temat postępowania nakazowego w Polsce. Autor wskazuje, że kolegia określano także potocznie jako „kolegia orzekające”; inne nazwy, którymi w stosunku do kolegiów posługiwano się, to „kolegia karno-administracyjne”, od 2001 r. „kolegia do spraw wykroczeń”.

tego rodzaju orzeczenia, przejawiające się także poprzez posiadanie określonych cech do wydawania takich rozstrzygnięć (Agacka-Indecka 1997: 95, 97, 102)².

Przewidziana w projekcie nowelizacji możliwość rozstrzygania przez referendarzy sądowych w przedmiocie odpowiedzialności osób obwinionych za popełnienie wykroczenia powszechnego wzbudza wątpliwości natury gwarancyjnej, przede wszystkim odnoszące się do gwarancji konstytucyjnych przysługujących podmiotom, którym grozi odpowiedzialność represyjna.

Podkreślenia wymaga, że odpowiedzialność wykroczeniowa nie jest odpowiedzialnością karną *sensu stricto*. Część typizacji w obowiązującym aktualnie materialnym prawie wykroczeń ma charakter administracyjny. Jednakże z całą pewnością można stwierdzić, że odpowiedzialność za wykroczenia stanowi rodzaj odpowiedzialności represyjnej, chociaż konsekwencje prawne stosowane w następstwie popełnienia wykroczenia nie są tak daleko idące jak konsekwencje grożące wskutek popełnienia przestępstwa (Radecki 2017: 24). Na represyjny charakter odpowiedzialności za wykroczenie wskazuje orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. W jednym ze swych wyroków Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 8.07.2003, P 10/02, OTK-A 2003, nr 6, poz. 62) stwierdził, że „odpowiedzialność za wykroczenie wiąże się z możliwością wymierzenia sprawcy kary, a zatem jest to odpowiedzialność związana ze stosowaniem represji wobec obywatela”. Jak dalej stwierdza TK w przywołanym wyroku: „należy przyjąć, że wyrażona w art. 42 Konstytucji RP zasada *nullum crimen sine lege* rozciąga się na wszystkie formy represji, które państwo może stosować wobec obywatela” (Tuleja 2019)³.

Dalsze zastrzeżenia wzbudza proponowana nowelizacja w świetle brzmienia art. 175 Konstytucji RP. Przepis ten w ust. 1 stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. W literaturze definiuje się wymierzanie sprawiedliwości jako działalność sądów polegającą na ostatecznym rozstrzygnięciu każdej sprawy, której przedmiotem jest spór o prawo, jeżeli choćby jedną ze stron tego sporu jest jednostka (Garlicki 2014: 323).

Jednocześnie projektodawca powołuje orzeczenie TK, w którym można przeczytać, że zasady sądowego wymiaru sprawiedliwości nie można postrzegać jako zagwarantowanego sądom monopolu w zakresie rozstrzygania każdej kwestii związanej z sytuacją prawną jednostki (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 3). Wystarczy, że każde rozstrzygnięcie sporu dotyczącego sytuacji prawnej ostatecznie podlega weryfikacji przez sąd, wówczas zachowane zostają standardy konstytucyjne

² Zob. rozważania o prawnym charakterze nakazu karnego w postępowaniu karnym, które odpowiednio można odnieść do postępowania w sprawach o wykroczenia.

³ Zob. w odniesieniu do rozszerzenia zasięgu zastosowania przepisu art. 42 Konstytucji RP w obszarze szeroko rozumianego prawa represyjnego.

(Morawiec 2012: 11)⁴. Na poparcie swojego stanowiska autor projektu przywołuje obowiązującą regulację postępowania mandatowego. Stwierdza, że w związku z dopuszczalnością nakładania przez funkcjonariuszy grzywny w drodze mandatu karnego trzeba tym bardziej uznać dopuszczalność rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności obwinionego przez referendarza sądowego. Taki wniosek zdaniem projektodawcy nasuwa się przez zastosowanie wykładni *a fortiori* – *a maiore ad minus*. Skoro bowiem funkcjonariusz ma na gruncie postępowania mandatowego kompetencję do nakładania mandatu, to tym bardziej kompetencja do rozstrzygnięcia w postępowaniu nakazowym winna przysługiwać referendarzom sądowym, którzy w odróżnieniu od funkcjonariuszy organów uprawnionych do nakładania grzywny w postępowaniu mandatowym są organami niezależnymi. Kandydaci do pełnienia funkcji referendarzy sądowych muszą spełniać wymagania stawiane kandydatom na stanowiska sędziowskie, muszą ukończyć odpowiednią aplikację (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 3).

Wymaga jednakże podkreślenia, że argumenty projektodawcy nie mogą zostać uznane za wystarczające, by przyjąć dopuszczalność orzekania przez referendarzy sądowych nakazem karnym w postępowaniu nakazowym. Opierając się jedynie na przedstawionym w uzasadnieniu projektu sposobie rozumowania, trzeba zgłosić sprzeciw w zakresie utożsamiania działalności polegającej na nakładaniu przez funkcjonariusza grzywny w drodze mandatu karnego i działalności polegającej na orzekaniu przez referendarza sądowego poprzez wydanie nakazu karnego. Nakładanie grzywny w drodze mandatu karnego po uzyskaniu zgody sprawcy na przyjęcie mandatu stanowi alternatywę dla decyzji funkcjonariusza o skierowaniu wniosku o ukaranie do sądu, w sytuacji gdy funkcjonariusz stwierdzi, że spełnione są przesłanki określone w art. 97 k.p.w. oraz wymierzenie grzywny jest wystarczającą reakcją na wykroczenie. Jeżeli sprawca wykroczenia nie wyrazi zgody na przyjęcie mandatu karnego, tym samym istniejący spór dotyczący odpowiedzialności za wykroczenie nie zostaje rozwiązany i wymagane jest rozstrzygnięcie o przedmiocie procesu przez sąd. Przywołana poprzednio definicja działalności polegającej na wymierzaniu sprawiedliwości opiera się na założeniu, że niezbędną przesłanką dla stwierdzenia, że mamy do czynienia z wymierzaniem sprawiedliwości jest istnienie sporu prawnego, który następnie poprzez wymierzanie sprawiedliwości jest w sposób wiążący rozstrzygany (Zagrodnik 2021: 4).

W świetle omawianego problemu nie ma znaczenia fakt, że referendarz sądowy może nakazem karnym wymierzyć karę wyłącznie w sprawach o wykroczenia, w których wystarczające jest wymierzenie nagany albo grzywny, ponadto nie można orzec środka karnego. Rodzaj kary wymierzanej przez referendarza sądowego w takim przypadku nie zmienia faktu, że mamy do czynienia z orzekaniem przez referendarza

⁴ Stanowisko przedstawione w uzasadnieniu projektu nowelizacji, jak i stanowisko wyrażone przez Autorkę wydają się nie uwzględniać regulacji zamieszczonej w art. 42 ust. 3 Konstytucji RP.

sądowego w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie, czego w świetle gwarancji konstytucyjnych nie można zaakceptować.

Zatem nie można zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w uzasadnieniu projektu nowelizacji, że nakładanie grzywny w drodze mandatu karnego w istocie nie jest rozstrzygnięciem o przedmiocie procesu (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 2). Jedynie przesłanka szczególna do nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego, jaką jest zgoda sprawcy wykroczenia, powoduje, że w konkretnej sprawie, w odniesieniu do konkretnego sprawcy, nie jest wymagane orzeczenie o przedmiocie procesu. W wyniku skorzystania przez sprawcę z przysługującego mu uprawnienia, przyznanego na mocy art. 97 § 2 k.p.w., po przyjęciu mandatu karnego dochodzi do zaniku sporu prawnego na skutek porozumienia, jakie w zakresie ukarania zachodzi między sprawcą wykroczenia a funkcjonariuszem. W istocie postępowanie mandatowe ma charakter konsensualny i jest pewnego rodzaju propozycją składaną sprawcy wykroczenia przez funkcjonariusza nakładającego grzywnę. Ta przesłanka przesądza zatem, że nie mamy do czynienia w takim przypadku ze sporem prawnym, który to spór poprzez zgodę sprawcy zostaje zażegnany (Zagrodnik 2021: 6). W takim przypadku nie mamy do czynienia z wymierzaniem sprawiedliwości, toteż wymierzenie kary za czyn zabroniony pod groźbą kary nie musi należeć do sądu (Sakowicz 2020).

Istotna z punktu widzenia rozważań w przedmiocie orzekania przez referendarza sądowego jest okoliczność, że mamy w takim przypadku do czynienia z orzekaniem o odpowiedzialności obwinionego za wykroczenie. Orzekanie o przedmiocie procesu, jakim jest odpowiedzialność za wykroczenie, wymaga uprzedniego stwierdzenia w postępowaniu wykroczeniowym, że czyn zabroniony stanowi wykroczenie. Przepis art. 1 § 2 Kodeksu wykroczeń stanowi, że nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu. Tymczasem wedle brzmienia art. 42 ust. 3 Konstytucji RP każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu (Waltoś 2003: 6).

Na gruncie przepisu art. 42 ust. 3 Konstytucji RP poczynić trzeba dwie zasadnicze uwagi, które zdają się czynić projektowaną nowelizację całkowicie niedopuszczalną. Po pierwsze okoliczność, że stwierdzenie winy, które jest niezbędne do orzekania w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie, może nastąpić tylko w orzeczeniu w postaci wyroku. Regulacja konstytucyjna nie dopuszcza obniżenia rangi decyzji stwierdzającej winę. Ponadto wedle brzmienia tego przepisu wina może być stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. W ten sposób niepodważalnie Konstytucja RP wskazuje sąd jako jedyny podmiot uprawniony do rozstrzygnięcia w przedmiocie winy. Należy podkreślić z całą stanowczością, że tylko sędziowie posiadają przymiot niezawisłości. Ta cecha sędziów przejawia się w ich podległości jedynie Konstytucji RP oraz ustawom (Witkowski 2002: 423). W państwie demokratycznym wymóg sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez organ niezawisły uznać należy za konieczny. Rozstrzygnięcie w sposób wiążący i ostateczny sporu prawnego może zagwarantować

tylko organ, który cechuje niezawisłość (Piotrowski 2015: 83)⁵. Wymóg posiadania tej cechy w polskim porządku prawnym można odnosić tylko do sędziów. Należy zatem stwierdzić, że stwierdzenie winy, a tym samym obalenie domniemania niewinności i następnie pociągnięcie do odpowiedzialności za wykroczenie, może nastąpić tylko w drodze wyroku wydanego przez niezawisły sąd. Żaden inny organ, nawet organ charakteryzujący się niezależnością, nie jest w stanie zapewnić wystarczających gwarancji, by orzekać w przedmiocie odpowiedzialności obwinionego za wykroczenie.

Chybiony jest również argument przytaczany w uzasadnieniu projektu, który dla uzasadnienia dopuszczalności orzekania przez referendarzy sądowych w postępowaniu nakazowym przywołuje uprawnienie do rozstrzygania przez referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym sporu o prawo poprzez wydanie nakazu zapłaty. Trzeba bowiem stwierdzić stanowczo, że gwarancje wynikające z art. 42 Konstytucji RP odnoszą się jedynie do postępowań represyjnych. Konstytucja RP nie stwarza analogicznych gwarancji przysługujących podmiotom w postępowaniu cywilnym (Zagrodnik 2021: 6).

W odniesieniu do wskazanych w uzasadnieniu celów, jakie realizować ma nowelizacja, dostrzec można pewne nieścisłości. Jak wskazano w projekcie, zmiany w zakresie regulacji wykroczeniowej mają zmierzać do usprawnienia postępowania w sprawach o wykroczenia i odciążać sędziów od obowiązków rozpoznawania takich spraw. Tymczasem projektowane zmiany w ustawie przewidują prawo do wniesienia sprzeciwu od nakazu karnego. W konsekwencji zaskarżenia sprzeciwem nakazu karnego może dojść do wydania wyroku nakazowego, który również można zaskarżyć sprzeciwem. W razie wniesienia sprzeciwu od wyroku nakazowego sprawa zostanie następnie rozpoznana na rozprawie przez sąd, który będzie w takim przypadku sądem I instancji. Od wyroku sądu I instancji przysługiwać będzie apelacja. Fakt, że regulacja ta dopuszcza czterokrotne rozpoznanie tej samej sprawy przez sąd może rodzić wątpliwości co do tego, czy projektowana nowelizacja służy w istocie realizacji zasady ekonomiki procesowej (Opinia Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia 2021: 6).

Ponadto nasuwa się pytanie, w jakim celu wprowadzać nową formę orzeczenia w postaci nakazu karnego, który ma być wydawany w postępowaniu nakazowym, jednocześnie nie likwidując formy wyroku nakazowego (Zagrodnik 2021: 2–3). Dla wydania zarówno wyroku nakazowego, jak i nakazu karnego konieczne jest ziszczenie się ustawowych przesłanek tego postępowania szczególnego, które określone zostały w art. 93 k.p.w. Orzeczenia zatem wydawane w postępowaniu nakazowym różnicuje jedynie kwestia nomenklatury, podmiotu wydającego orzeczenie oraz kwestia kar możliwych do orzeczenia na podstawie każdego z nich. W odróżnieniu od nakazu karnego w drodze wyroku nakazowego może dodatkowo zostać orzeczona kara

⁵ Autor wskazuje na rozumienie niezawisłości sędziowskiej jako możliwości zmiany orzeczeń sądowych jedynie przez odpowiednie organy władzy sądowej.

ograniczenia wolności albo środek karny. Spostrzeżenie to prowadzi do refleksji nad charakterem zmian w zakresie postępowania nakazowego w projektowanej nowelizacji. Należy zastanowić się czy projekt nowelizacji nie ma wyłącznie charakteru fasadowego (Latos 2016: 24)⁶. Czy cele, jakie wskazuje projektodawca, to rzeczywiste motywy projektowanych zmian? Można w istocie wątpić, czy kontekst społeczny związany z protestami wywołanymi orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego miał wpływ na moment zgłoszenia proponowanych zmian (Gliński, Matusiak-Frączak, Pachnik 2021: 3–4). Czy zatem nie mamy do czynienia z tzw. *chilling effect* – efektem mrozącym, który pod pozorem w pełni legalnych działań prewencyjnych, w istocie ma na celu powstrzymanie przed podejmowaniem pewnych działań, tj. w tym kontekście demonstracji. Dla skuteczności tego typu działań wprowadza się mechanizmy zniechęcające do realizacji uprawnień, których realizacja może stać się uciążliwa dla władz politycznych (Łętowska 2020: 79–80)⁷.

Zmiany odnoszące się do zaskarżania mandatów karnych w postępowaniu mandatowym

Celem usystematyzowania dokonanych dotychczas rozważań należy podkreślić, że nakładanie przez funkcjonariusza grzywny w drodze mandatu karnego stanowi rozstrzygnięcie o przedmiocie odpowiedzialności w sprawie o wykroczenie. W świetle aktualnie obowiązującego Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia jedynie wyjątkowo działalność taką można uznać za dopuszczalną, tj. w sytuacji, gdy sprawca wykroczenia wyrazi zgodę na ukaranie go w tym trybie. W istocie z chwilą wyrażenia zgody przez sprawcę w sprawie nie mamy do czynienia ze sporem prawnym, gdyż sprawca tym samym aprobuje nałożoną na niego grzywnę. Funkcjonariusz rezygnuje z wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do sądu, gdyż w sprawie brak jest sporu o prawo, a zatem sporu, który w drodze orzeczenia miałby rozstrzygnąć niezawisły sąd (Zagrodnik 2021: 6).

Projekt nowelizacji uniemożliwia sprawcy wykroczenia złożenie skutecznego oświadczenia o odmowie przyjęcia mandatu karnego (Liżyńska 2017: 125)⁸. Nawet w przypadku wyrażania takiego oświadczenia w świetle regulacji zamieszczonej w projekcie będzie ono z prawnego punktu widzenia nieskuteczne, a grzywna będzie uznana za skutecznie nałożoną, co w przypadku odmowy przyjęcia mandatu będzie wyrazem

⁶ Autor wskazuje na niebezpieczeństwa związane z instrumentalną wykładnią prawa, dokonywaną w złej wierze. Działania ustawodawcze mogą budzić istotne wątpliwości, zwłaszcza gdy wpływają na niezależną działalność sądów i wprowadzają rozwiązania, które budzą obawy co do sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

⁷ Co może szczególnie istotne w odniesieniu do omawianych kwestii, Autorka jednocześnie przestrzega, by efekt ten nie stał się „zaproszeniem dla usłużnych sług wymiaru sprawiedliwości o nazbyt giętkich kręgosłupach”.

⁸ Autorka zwraca uwagę, że już w starożytności znane były postępowania zmierzające do porozumienia stron konfliktu. Wskazać należy w świetle tego, że istnienie konsensualnych sposobów rozwiązywania sporów jest w sposób tradycyjny zakorzenione w kulturze prawnej.

fikcji prawnej – mandat uznaje się wówczas za odebrany. Podkreślenia wymaga, że w zakresie, w jakim projektodawca rezygnuje z warunku zgody ukaranego na przyjęcie mandatu, wymierzenie grzywny w drodze mandatu przez funkcjonariusza traci charakter rozstrzygnięcia konsensualnego. Tym samym rozstrzygnięcie w tym przedmiocie innego organu poza sądem uznać należy za niedopuszczalne z punktu widzenia przepisu art. 42 ust. 3 Konstytucji RP. W takim przypadku istnieje spór o prawo, zatem za legitymowany do rozstrzygnięcia w przedmiocie tego sporu uznać należy wyłącznie niezwisły sąd. Kompetencje do obalenia domniemania niewinności i stwierdzenia odpowiedzialności określonej osoby za wykroczenie posiada jedynie spełniający ustanowione ustawą kryteria – sąd, który może rozstrzygnąć w tej kwestii w drodze wyroku.

Mandat gotówkowy, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 1 k.p.w., który na mocy aktualnego stanu prawnego staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny funkcjonariuszowi, na mocy projektowanej zmiany ustawy z chwilą takiego uiszczenia będzie jedynie uznawany za skutecznie nałożony, co nie oznacza, że z tą chwilą mandat stanie się prawomocny. Podobnie mandat kredytowany, który jak stanowi art. 93 § 1 pkt 2 k.p.w. z chwilą jego odbioru przez ukaranego, pomimo że aktualnie ustawa wskazuje na chwilę pokwitowania odbioru mandatu jako chwilę jego uprawomocnienia, z chwilą wejścia w życie noweli będzie również uznany jedynie za skutecznie nałożony. Wyłącznie w odniesieniu do mandatu zaocznego, uregulowanego w art. 93 § 1 pkt 3 k.p.w., nie proponuje się zmian w zakresie chwili uprawomocnienia się tego mandatu, ze względu na brak pewności w zakresie tego, czy ukarany uzyskał wiedzę o tym, że został ukarany mandatem karnym. Brak weryfikacji danych w zakresie chwili doręczenia mandatu powoduje niemożność wprowadzenia zmian w tym zakresie (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 6).

Mandat karny jest rodzajem rozstrzygnięcia wydawanego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, niebędącym orzeczeniem (Sakowicz 2020). W miejsce uprawnienia do odmowy przyjęcia mandatu nowelizacja zakłada wprowadzenie uprawnienia do zaskarżenia mandatu w drodze odwołania od owego rozstrzygnięcia organu procesowego. Odwołanie to jest nowym środkiem zaskarżenia, który nasuwa istotne wątpliwości z gwarancyjnego punktu widzenia, które zostaną pokrótce przedstawione w poniższych rozważaniach.

Ukarany ma prawo wnieść odwołanie w terminie 7 dni, licząc od dnia skutecznego nałożenia grzywny mandatem do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia. Ostatnie zastrzeżenie, choć wydaje się istotne z praktycznego punktu widzenia, zostało przemilczane w uzasadnieniu projektu (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 6). Przywołać można tytułem przykładu sytuację, w której sprawca popełnia wykroczenie przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, polegające chociażby na niezastosowaniu się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym, stypizowane w art. 92a k.w. Jeżeli wykroczenie takie zostaje popełnione w miejscu oddalonym o wiele kilometrów od

miejsca zamieszkania sprawcy, podczas powrotu z wakacji czy delegacji służbowej, to sprawca ma możliwość odwołania się w terminie 7 dni jedynie do sądu rejonowego miejsca popełnienia wykroczenia. Być może w kontekście przywołanego stanu faktycznego w takim przypadku należałoby rozważyć wskazanie innego sądu jako miejscowo właściwego do wniesienia odwołania albo wskazanie takiego sądu alternatywnie.

W odwołaniu ukarany wskazuje, czy zaskarża mandat co do winy, czy co do kary. Odwołanie powinno wskazywać wszystkie znane skarżącemu dowody na poparcie swoich twierdzeń. Obowiązki, jakie proponuje się nałożyć na ukaranego grzywną w drodze mandatu karnego, czynią jego pozycję procesową niekorzystną. Trzeba zwrócić uwagę, że poprzez użycie przywołanego sformułowania projektowana nowelizacja zakłada wymóg wskazania przez skarżącego w odwołaniu zakresu zaskarżenia. Takich wymogów nie stawia się w odniesieniu do sprzeciwu, dążąc do jak największego odformalizowania i ułatwienia zaskarżenia decyzji procesowej (Koper 2020: 658). Dodatkowo projektodawca wskazuje w uzasadnieniu, że niejednokrotnie odmowa przyjęcia mandatu karnego jest reakcją impulsywną i nieprzemyslaną (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 6), ale jednocześnie pomimo tej emocjonalnej reakcji nakłada się na obwinionego obowiązek sporządzenia odwołania, którego jednym z wymogów formalnych, niezbędnych dla jego skutecznego wniesienia, jest wskazanie zakresu zaskarżenia. Ponadto w tym kontekście uwzględnić trzeba bardzo krótki czas na wniesienie środka zaskarżenia, gdyż jest to zaledwie 7 dni.

Jeszcze dalej idące są wątpliwości związane z obowiązkiem ukaranego wskazania we wniesionym środku zaskarżenia wszystkich znanych ukaranemu dowodów na poparcie swoich twierdzeń. Postanowienie to budzi dwie wątpliwości zasadniczej natury. Po pierwsze regulacja ta jest wyrazem odwrócenia ciężaru dowodowego. Ukaranym jest zobowiązany do wykazywania swojej niewinności, chociaż wedle brzmienia art. 43 ust. 3 Konstytucji RP, jak również art. 8 k.p.w. w związku z art. 5 k.p.k., jest on osobą niewinną. Zasada domniemania niewinności przewiduje, że każdego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Przyjąć zatem należy, że do chwili stwierdzenia winy przez sąd nie ma prawnych podstaw do obciążania osoby, na którą w drodze mandatu karnego nałożono grzywnę, obowiązkiem wykazywania swojej niewinności i dostarczania w tym celu dowodów⁹.

Ponadto zastrzeżenia budzi charakter wskazanego terminu, w którym ukarany ma obowiązek wniesienia dowodów na poparcie swoich twierdzeń. Termin ten jest terminem prekluzyjnym. Jeżeli zatem oskarżony, chociaż uważany w świetle konstytucyjnej zasady domniemania niewinności za niewinnego, nie wniesie w terminie 7 dni dowodów wskazujących na jego niewinność, wówczas traci to uprawnienie w postępowaniu sądowym. W postępowaniu sądowym ukarany ma prawo zgłoszenia

⁹ Zob. wyrażoną w art. 20 k.p.w. w związku z art. 74 § 1 k.p.k. zasadę *Nemo se ipsum accusare tenetur*.

wniosków dowodowych jedynie w odniesieniu do dowodów, które nie były mu znane w chwili wniesienia odwołania.

W następstwie rozpoznania wniesionego odwołania sąd orzeka o utrzymaniu w mocy mandatu karnego albo uchyla mandat karny i orzeka co do istoty lub umarza postępowanie¹⁰. Wątpliwości wzbudza możliwość orzeczenia na niekorzyść ukaranego przez sąd rozpoznający sprawę po wniesieniu odwołania. W związku z wymogiem nakładanym na funkcjonariusza pouczenia osoby ukaranej grzywną w drodze mandatu karnego, że wskutek wniesienia odwołania sąd rozpoznający odwołanie ma możliwość orzeczenia na niekorzyść ukaranego, powstają istotne wątpliwości, czy nie będzie to impulsem dla ukaranego skutecznie powstrzymującym go przed wniesieniem odwołania (Opinia Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia 2021: 6–7). Jest to kolejny element, który już *prima facie* wydaje się być sprzeczny ze standardami, jakie powinny przysługiwać obwinionemu w postępowaniu wykroczeniowym. Zakaz *reformationis in peius* jawi się jako podstawowa gwarancja pełnej skuteczności przysługującego obwinionemu prawa do zaskarżania decyzji procesowych, bez obaw o pogorszenie jego sytuacji procesowej oraz gwarancja prawa do obrony podmiotów pociąganych do odpowiedzialności (Stanowisko Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji... 2021). Nie powinno budzić wątpliwości, że zakaz *reformationis in peius* stwarza również możliwość usuwania z obrotu prawnego wadliwych rozstrzygnięć, co nie jest bez znaczenia dla podnoszenia autorytetu wymiaru sprawiedliwości (Kwiatkowski 2003: 177–178).

Ponadto nie powinno ująć uwagi postanowienie projektu, wedle którego wykonanie zaskarżonego poprzez wniesienie odwołania mandatu karnego nie ulega wstrzymaniu. Sąd ma jedynie uprawnienie wstrzymania wykonania tego mandatu. Odwołanie stanowi zatem środek o charakterze względnie suspensywnym w zakresie powstrzymania wykonalności orzeczenia (Zagrodnik, Marszał 2019: 685–686). Decyzja funkcjonariusza stanowi więc podstawę wszczęcia postępowania egzekucyjnego nawet w sytuacji, gdy ukarany decyduje się na wniesienie odwołania (Stanowisko Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji... 2021). Dodatkowo wskazania wymaga, że mamy na tym etapie do czynienia z nieprawomocnym mandatem karnym¹¹. Tym samym sąd wskutek wniesienia odwołania stwierdza dopiero zasadność wymierzenia grzywny w drodze mandatu karnego, podczas gdy grzywna ta została już uiszczona. Co więcej, sąd może w konsekwencji rozpoznania odwołania stwierdzić, że grzywna została nałożona niezasadnie i nakazać następnie jej zwrot. Wydaje się, że racjonalność przyjętych w tym zakresie rozwiązań może być zasadnie kwestionowana.

¹⁰ Zob. brzmienie projektu ustawy, dodany art. 99a § 7.

¹¹ Zob. projekt – dodany art. 99c.

Od wyroku sądu zapadłego w wyniku rozpoznania odwołania przysługuje stronom apelacja. Takie rozwiązanie wydaje się budzić wątpliwości, gdyż nie można zapominać, że wedle brzmienia projektu ustawy celem proponowanej nowelizacji w dalszym ciągu pozostaje usprawnienie postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odciążenia sądów powszechnych. Mnożenie instancji w sprawie powodować będzie przedłużenie postępowania. Z punktu widzenia założeń dotyczących sprawności postępowania pozostaje również problem przypisywania tzw. punktów karnych za wykroczenia w ruchu drogowym. Mechanizm przekazywania właściwym organom Policji informacji o zaskarżeniu mandatu karnego i treści prawomocnego rozstrzygnięcia sądu w kwestii odwołania, które jest niezbędnym źródłem informacji dla organów Policji, by następnie organy te mogły naliczyć, przypisać i wprowadzić punkty karne do systemu, może w rzeczywistości budzić obawy związane ze sprawnością i prawidłowością takiego systemu. Można mieć wątpliwości, czy w istocie system ten nie utrudni tej procedury organom Policji przypisującym punkty karne (Uzasadnienie do projektu ustawy... 2021: 7–8).

Znamienne jest także to, że cele uzasadniające propozycje zmian procedury mandatu w sprawach o wykroczenia powszechne nie stanowią jednocześnie impulsu dla projektodawcy, by wystąpić z propozycją analogicznych zmian w sprawach o wykroczenia skarbowe (Zagrodnik 2021: 9).

Projekt nowelizacji postępowania w sprawach o wykroczenia z 8 stycznia 2021 r. a konstytucyjne prawo do sądu

Zmiany, jakich proponuje się dokonać w postępowaniu wykroczeniowym, zdają się podważać przede wszystkim fundamentalne prawo, gwarantowane dotychczas jednostce w procedurze wykroczeniowej, jakim jest konstytucyjnie przyznane w art. 45 Konstytucji RP prawo do sądu. Zasadniczym elementem tego prawa jest prawo dostępu do sądu (Tuleja 2019). Uniemożliwienie jednostce dostępu do sądu powoduje, że realizacja dwóch pozostałych elementów prawa do sądu, w postaci prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej oraz prawa do wiążącego rozstrzygnięcia sprawy, staje się niemożliwa.

Trzeba podkreślić, że organ nazwany sądem musi posiadać przymioty określone w art. 45 Konstytucji RP. Cechami wymienionymi w tym przepisie mogą charakteryzować się także inne organy, jednakże przymiot niezawisłości charakteryzuje wyłącznie sąd. Znaczenie niezawisłości jako cechy sędziego najlepiej oddaje stanowisko wyrażone przez Anetę Łazarską: „Niezawisłość sędziowska jest istotą funkcji sędziego. Bez niezawisłości nie ma sądu. Z kolei bez niezawisłych i niezależnych sądów nie ma państwa prawa” (Grabowski, Naleziński 2020: 27). Gwarancja niezawisłości stanowi zabezpieczenie praw i wolności konstytucyjnych. Przyjmowane regulacje prawne powinny stwarzać nie tylko możliwość faktycznej realizacji zasady niezawisłości sędziowskiej, ale wzmocniać tę zasadę poprzez przewidziane w ustawie gwarancje tej

niezawisłości. Sama niezawisłość jest w istocie pewnym stanem, faktem niezależnym od regulacji prawnej. Jednak prawo może zapewniać gwarancje niezawisłości poprzez odpowiednie uregulowanie pozycji prawnej sędziego (Śladkowski 2018: 179). W przypadku rozstrzygnięcia o statusie jednostki przez organy pozbawione tej cechy można obawiać się, że decyzje w tym przedmiocie będą miały charakter arbitralny.

Jak stanowi art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

W literaturze podkreśla się, że z zasady tej wywieść można dwa podstawowe założenia. Ograniczenia wolności i praw konstytucyjnych nie mogą przekraczać zakresu niezbędnego. Ponadto ograniczenia te muszą być zgodne z aksjologią państwa demokratycznego (Garlicki 2014: 103–104). W jednym ze swoich orzeczeń TK wskazał ogólne granice dopuszczalnych ograniczeń wolności i praw, stawiając w kontekście tych ograniczeń trzy pytania, tj. czy wprowadzona regulacja ustawodawcza jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków, czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana, i wreszcie, czy efekty wprowadzonej regulacji pozostają w proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela (Orzeczenie TK z 26.04.1995, K 11/94, OTK 1995, nr 1, poz. 12).

W odniesieniu do postanowień projektu nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia najwięcej wątpliwości budzi spełnienie trzeciego z wymogów określonych przez TK. Ponadto, jeśli chodzi o zastrzeżenie zawarte w art. 31 ust. 3 zd. drugie, w jednym ze swoich wyroków TK stwierdził, że istotę wolności i praw, o której mowa w tym przepisie, należy rozumieć jako pewne elementy podstawowe (rdzeń, jądro), bez których prawo czy wolność w ogóle nie będą mogły istnieć. Należy więc element ten postrzegać jako główną, rzeczywistą i nienaruszalną treść tego prawa (wyrok TK z 28.04.2009, P 22/07, OTK-A 2009, nr 4, poz. 55).

Zakończenie

Poważne kontrowersje budzi kwestia, czy postanowienia projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, zakładające daleko idące ograniczenia podstawowych praw konstytucyjnych, przede wszystkim zaś prawa do sądu, prawa do obrony czy zasady domniemania niewinności, są dopuszczalne z punktu widzenia konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Wymóg zgodności ustaw z Konstytucją RP postrzegać należy jako wymóg ich zgodności z wszystkimi relewantnymi merytorycznie normami konstytucyjnymi. Proceduralnym refleksem merytorycznej zgodności jest sądowa kontrola konstytucyjności ustaw (Garlicki 2016: 5).

Bibliografia

Opracowania:

Agacka-Indecka J., 1997, *Charakter prawny nakazu karnego*, „Acta Universitatis Lodzensis Folia Iuridica”, nr 65.

Garlicki L., 2014, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa.

Garlicki L., 2016, *Niekonstytucyjność: formy, skutki, procedury*, „Państwo i Prawo”, nr 9, https://sip-1lex-1pl-15d274sq504e1.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/pip/pdf/2016/09/pip_2016_09_003.pdf (dostęp: 29.04.2021).

Goliński D., Matusiak-Frączak M., Pachnik K., 2021, *Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 8 stycznia 2021 r.*, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/26DC15410F99FC75C125866900403488/%-24File/866-005.pdf> (dostęp: 9.04.2021).

Grabowski A., Naleziński B., 2020, *Konstytucyjne prawo do niezawisłego i bezstronnego sądu w państwie pozornie praworządnym*, „Państwo i Prawo”, nr 10, https://sip-1lex-1pl-15d274sq504db.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/pip/pdf/2020/10/pip_2020_10_025.pdf (dostęp: 20.04.2021).

Koper R., 2019, *Kodeksowe postępowania szczególne*, w: *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa.

Kwiatkowski Z., 2003, *Zakaz reformationis in peius w postępowaniu w sprawach o wykroczenia*, w: *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszał*, red. P. Hofmański, K. Zgrzyzek K., Katowice.

Latos B., 2016, *Niezależność sądów i niezawisłość sędziowska z perspektywy radcy prawnego*, „Krajowa Rada Sądownictwa”, nr 4, https://sip-1lex-1pl-15d274sry0075.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/krs/pdf/2016/04/krs_2016_04_023.pdf (dostęp: 12.04.2021).

Liżyńska K., 2017, *Konsensualne sposoby zakończenia procesu w sprawach o wykroczenia*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. 46, Wrocław, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/118448/PDF/10_Lizynska_K_Konsensualne_sposoby_zakonczenia_procesu_w_sprawach_o_wykroczenia.pdf (dostęp: 11.04.2021).

Łętowska E., 2020, *Legal harassment, contempt of court, chilling effect – jakby kto nie wiedział*, w: *O wygaszaniu państwa prawa*, red. E. Łętowska, J. Zajadło, Sopot.

Łysko M., 2019, *Postępowanie nakazowe w sprawach o wykroczenia w Polsce Ludowej. Charakterystyka modelu orzecznictwa karno-administracyjnego Polski Ludowej*, „Z Dziejów Prawa” 2019, t. 12, <https://journals.us.edu.pl/index.php/zdp/article/view/8876/6868> (dostęp: 12.04.2021).

Morawiec B., 2012, *Kompetencje referendarzy w postępowaniu wykroczeniowym – postulat czy realna możliwość*, „Krajowa Rada Sądownictwa”, nr 4, <https://sip-1lex-1pl-15d274svw019f.han.bg.us.edu.pl/#/publication/151153702/morawiec-beata-kompetencje-referendarzy-w-postepowaniu-wykroczeniowym-postulat-czy-realna-mozliwosc?keyword=status%20referendarzy%20s%C4%85dowych&cm=SREST> (dostęp: 11.04.2021).

Piotrowski R., 2016, *Ochrona konstytucyjnych praw i wolności jednostki w praktyce funkcjonowania sądownictwa powszechnego i Sądu Najwyższego*, w: *Gwarancje ochrony konstytucyjnych praw i wolności jednostki*, red. H. Izdebski, M. Komorowski, M. Pisz, Warszawa.

Radecki W., 2017, *Odpowiedzialność za przestępstwa, wykroczenia i delikty administracyjne w prawie polskim, czeskim i słowackim*, „Prokuratura i Prawo”, nr 10, https://sip-1lex-1pl-15d274sry002e.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/prok.ipr/pdf/2017/10/prok.ipr_2017_10_018.pdf (dostęp: 12.04.2021).

Sakowicz A., 2020 *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz.*, Warszawa 2020, <https://sip-1legalis-1pl-1lp6sva1j0057.han.bg.us.edu.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvhe2tenroobqxlrvqydggnjqgaza#tabs-metrical-info> (dostęp: 9.04.2021).

Sobczak J., 2015, *Niezawisłość sędziowska i niezależność sądów. Problem ważny i ciągle aktualny*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, nr 4, https://sip-1lex-1pl-15d274sq504e1.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/gsp-prz.orz/pdf/2015/04/gsp-prz.orz._2015_04_079.pdf (dostęp: 29.04.2021).

Śladkowski M., 2018, *Rzecz ugodzona (res transacta) w kontekście konstytucyjnych zasad prawa do sądu oraz dwuinstancyjności postępowania sądowego*, „Przegląd Prawa Publicznego”, nr 7-8, https://sip-1lex-1pl-15d274sq504e1.han.bg.us.edu.pl/get/publication/pdf/ppp/pdf/2018/07/ppp_2018_07_172.pdf (dostęp: 20.04.2021).

Tuleja P., red., 2019, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa, <https://sip-1lex-1pl-15d274sjb0026.han.bg.us.edu.pl/#/commentary/587806639/604079?keyword=Komentarz%20konstytucja&tochHit=1&cm=SFIRST> (dostęp: 11.04.2021).

Waltoś S., 2003, *Główne nurty nowelizacji procedury karnej*, „Państwo i Prawo”, nr 4.

Witkowski Z. (red.), 2002, *Prawo konstytucyjne*, Toruń.

Zagrodnik J., Marszał K., 2019, *Postępowanie odwoławcze*, w: *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa.

Zagrodnik J., 2021, *Opinia Ośrodka Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 8 stycznia 2021 r.*, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/148F75CC0C1D3FF6C125866A-003A47F8/%24File/866-007.pdf> (dostęp: 11.04.2021).

Akty normatywne:

Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym, Dz. U. z 1951 r. Nr 66, poz. 454.

Ustawa z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy, Dz. U. z 1990 r. Nr 43, poz. 251.

Ustawa z dnia 28 sierpnia 1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw, Dz. U. z 1998 r. Nr 113, poz. 717.

Ustawa z dnia z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1124 z późn. zm.

Orzecznictwo:

Orzeczenie TK z 26.04.1995 r., K 11/94, OTK 1995.

Wyrok TK z 8.07.2003 r., P 10/02, OTK-A 2003, nr 6, poz. 62.

Wyrok TK z 28.04.2009 r., P 22/07, OTK-A 2009.

Inne źródła:

Opinia Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 8 stycznia 2021 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?documentId=C6E54EB2C9884C44C1258680004456A8> (dostęp: 9.04.2021).

Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 8 stycznia 2021 r., druk nr 866, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/99776233708F7C2AC-12586570055871C/%24File/866.pdf> (dostęp: 9.04.2021).

Stanowisko Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji ustawy kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (druk sejmowy nr 866), <https://kirp.pl/stanowisko-komisji-praw-czlowieka-krrp-w-sprawie-projektu-nowelizacji-ustawy-kodeks-postepowania-w-sprawach-o-wykroczenia/> (dostęp: 11.04.2021).

Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/99776233708F7C2AC12586570055871C/%24File/866.pdf> (dostęp: 12.04.2021).

Biogram

Nadia Majda – doktorantka w Szkole Doktorskiej na Uniwersytecie Śląskim w Instytucie Nauk Prawnych. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na prawie karnym, w szczególności prawie karnym procesowym, prawie i procesie karnym skarbowym oraz odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione.

Nadia Majda – PhD student at the Doctoral School at the University of Silesia at the Institute of Legal Sciences. Her scientific interests focus on criminal law, in particular criminal procedural law, fiscal penal law and trial, and liability of collective entities for prohibited acts.